

ՄԷՃՄՈՒՄԻ ԱՆՊԱՐ

DIRECTION DU JOURNAL MEDJMOUA-T-AHBAZ 65, Grand-rue de Péra, Tauxim, 65	ԱՊՐԵԼ 25 1909 ՄԱՐՏ 25 7 ԱՊՐԻԼ 20 ԱՊՐԵԼ 16 Բարձրագույն իշխան 60 35 Թագավոր իշխան 85 45 Մեծագույն իշխան 20 10	20 ԱՊՐԵԼ 16 ՎԵՐՈՒՄԱՆ ԻՆՏԵՎԻՅԱՆ ԿԻՆԵՄԱՏԻՆԻ ԶԵՄԻ ՕԼՈՒՆՈՒՐ Իրանի իշխան արքայի բազմաթիվ	مجموعة اخبار بكاوغل تقیم جادوسی نومبر ۶۵
---	--	---	---

ԻՐԱՆԻ ԲԱՐՁՐԱՆ ՏԵՍՏԵԼ

Չկայ գուցե բան մը որ կարենայ այն-
չափ որոշ նշան լինել ժողովրդոց բարոյա-
կան անկման որչափ տոգորութիւնն իշխ-
անութեան ստորին մակարդակի մը ամենէն
կարեւոր և ամենէն բարձր ու վեր խնդր-
ներն Ամէն ոք գիտէ — կամ գէթ պար-
տի գիտել — թէ կրօնաւորական Միաբա-
նութիւնը բարձրագոյն իտեղի մը կը ծա-
ռացին միշտ, և թէ պաշտօններ կան զորս
կրնան ընդունել ազնիւ վերահսկողութեամբ,
և ուրիշ պաշտօններ զորս հարկ կը համա-
րին մերժել խոնարհութեամբ և գովելի հե-
ռաւանդութեամբ։ Արդ միթէ յայտնի անի-
բաւութիւնն չէ՞ երեսն և հրապարակաւ գը-
րելու յանդէպ թէ պարտականութիւնն մը
կատարելու համար չէ՞ որ այնպէս կը վա-
րուին, այլ «պարզապէս իրենց շահերը»
պաշտպանելու համար... Ըսել է թէ այ-
տուեանու մեր մէջ կամ մեր չորսն ո՛ր
պիտի կրնայ ծառայել զերազոյն դադա-
փարի մը, ո՛չ ոք պիտի կրնայ անձնու-
րի վստահ դառնի մը, ո՛չ ոք պիտի կրնայ
իւր հոգւոյն մէջ խորան մը կանգնել ան-
տուածային իտեղի մը... Վասն զի պի-
տի փութանք անմիջապէս աղտոտել զա-
նոնք, իրենց ճակտին նետելով դարչանաւ
տիղմի շանու և գժած Բաբելոնի։ Սա-
կայն գիտել պարտաւոր չե՞ք հոգեբանական սա-
մեծ ճշմարտութիւն՝ թէ ինքզինք կը
նուստատացնէ մարդ ամեն անգամ որ յուր
գիտածը մը կը վերագրէ այլոց, — թէպէտ
և լինի միայն ու միայն իւր մտքէն
իսկ ի՞նչ ըսել անոնց որք ո՛չ միայն իրենց
մտքը կ'որոշանայ այդպիսի գիտական ընդ-
դէմ այլոց, այլ և կը համարակեն (չհա-
ւատալի՜ բան) յայտնել ուրիշներուն, զրել,
հրատարակել... Եւ այս ամենայն՝ ճիշդ
այն պահուն յորում կրօնի և ճշմարտու-
թեան թշնամիք տւելի քան երբեք կատ-
գած՝ իրենց թուրալից նետերը կ'արձակեն
անխնայ՝ կրօնաւորական Միաբանութեանց
և սոցա ամենէն գերբնախի և անշահախ-
օքի անդամաց դէմ։ Քան զայս աւելի տը-
խուր ի՞նչ կրնայ լինել մարդու մը համար
որ խորհող միտք և զգայուն սիրտ կը կրէ
ինքեան։ Իրօք բարոյականի մէջ դիւ
չատ յետադէմ ենք մեք, թէև յաւակ-
նինք իսկ պատկանելի ժողովներու, Ար-
քայիք և Վանականաց զասեր տալու...
Կը խնդրեմ ուրեմն խոնարհաբար որ զէթ
յանուն ազգային արժանապատուութեան
քիչ մ'զմեղ վարժեցնենք խնդիրները
բարձրէն գիտելու, և անուցանելու նախ
մեր հոգւոյն խորը վստահ լալ մը, և յե-
տոյ մտածելու թէ ուրիշներն եւս կրնան
մեզ հանգոյն ունենալ զայն իրենց հոգւոյն
խորը։

Եւ ահա սոյն օրինակ մտածում մը ինք-
նին պիտի գայ լուծել ի մէջ այլոց վանա-
կանի և ոչ-վանականի ազմկայոյզ խըն-
դիրներն, որ ցարդ այնչափ դառն ու վը-
նասագործ եղան Ազգին։ Ո՛րք են վանա-
կանք և ո՛րք են ոչ-վանականք։ միթէ ա-
մէնքն ալ մարդկութեան բարեկամներն ու
Աստուծոյ պաշտօնականները չէ՞ն երկրի վրայ։
Միթէ ամենքն ալ կոչուած չէ՞ն մեզ մատ-
նանի ընելու գերկինս, և առաջնորդելու
մեզ այս ապականութեան աշխարհէն դէպ

ի երջանիկ յախտնականութիւն։ Այսպի-
սի գերազոյն և հրաշալի վախճանի մատ-
չեւ ներքին է միթէ այնչափ ստորին կամ
մոտիկ զանազանութեանց իշխել։ Երբ
խնդիրն Աստուծոյ փառացի վրայ է, մարդն
ինչպէս կը փախ թողոքոյ ձայներ լսելի ը-
նել... Ի՞նչ կը նշանակէ երեսն և բաւե-
րու հետ խաղալ, փչոտն ու կարկատուն
պատճառաբանութիւններով ժամովածառ
լինել ու ժամովածառ ընել և գայտ։ Ի՞նչ
կը նշանակէ հին ու արատաւելի վէճեր
միտանալով նորոգել, և դժբախտ ու ար-
դէն իսկ տկարացնալ ազգ մը անդունդ-
ներու եզրերը մղել իրբեւ կատակելով...
Հաւատայ դարբնու մէջ ներքին չէ՞ն այդ-
պիսի վարժուիք։ բայց ի՞նչ ըսել հիմա,
երբ անկրօնութեան և սկիզբաւորականութեան
հովեր կը փչեն ամեն կողմանէ, Շատերն
արդէն Հաւատքն իսկ կորուսած են, և
ո՛չ սակաւք «առկայծեալ պատրոյզ» ներու
և եթ կը նմանին, բազմապատիկ հետու-
թիւնք, գերազանց ձիւքեր, չնայաբարիկ
առաքինութիւնք պէտք են այս դատը շա-
հելու համար։ Հին ու նոր դպրութեանց,
արտաքին և սրբապան գիտութեանց քա-
ջանուտ եպիսկոպոս մը կարող է պատկա-
ռանք ներշնչել նոյն իսկ ամենէն մոլե-
ռանդ բանաստեղծին, Վէնիսիայի և
Պաւլոսիէի, Պալմէզի և Օկրուզի նիգո-
լայի զէնքերով պատգամատու Աստուծոյ
մը ո՛չ միայն օրհնութիւնն ո՛ր հաւատա-
ցելոց, այլ և անհատաւորից, եւ եթէ այս
կարողութիւնն ունեցող եկեղեցականը
կրօնաւոր ո՛ր, ինչո՞ւ վանքի մը չորս պա-
տերուն մէջ փակել զայն, ի՞նչ համարձա-
կութեամբ զլանալ իրեն թեմ ու ասպա-
րէզ։ Ի՞նչ խղճու վերջապէս զրկել բնութե-
ւոր ժողովուրդներ և ազգ մը ամբողջ՝
գիտութեան և խմատութեան արեւու
մը կենսադուր ճառագայթներէն։ Չմոռ-
նանք երբեք թէ ամենատես և անաչառ
Աստուծոյ մը պիտի դատէ զմեզ ամենքս
ալ, բայց եւս աւելի զանոնք որ իւր ե-
կեղեցոյն «լոյսերը» փոխանակ «աշտանա-
կի վրայ» դնելու՝ «գորտանի տակ» կ'ու-
զեն ծածկել...

Տեսակ մը հեղուկութիւն չէ՞ երեսն և ը-
սել։ «Կրօնաւոր էք, գիտուն էք, դպրոց-
ներով միայն զբաղեցե՛ք»։ Պէտք էր մտա-
ծելինք սակայն թէ ազգի մը բոլոր կրօնա-
ւորներն ալ «Ամեն սե զեզոլ Բեդիլի»
գերբն չենք կրնար դատապարտել։ Եւ ո՛վ
պիտի տար մեզ այսպիսի իրաւունք մը։
Ո՛րք իրենց կանոններն որ շատ լայն են, և
կը բանան ընդարձակ ասպարէզ անոնց ա-
ռաքելաշան վաստակոց և գործունէու-
թեան։ Ո՛րք Ազգն որ միշտ փախազած է
նաեւ կրօնաւորներ տեսնել եկեղեցական
կարեւոր պաշտօններու զլուխ։ Ո՛րք եկե-
ղեցին որ ամեն դարու մէջ և ամէն երկ-
նից տակ՝ իրենց ձիւքերը գնահատելով
թագ ու ծիրանի կը պարզեւէ նաեւ կրօ-
նաւորներու առանց խաբութեան։

Կաթողիկոսութեան մէջ Կաթողիկոս-
թիւն չենք կրնար հնարել, բայց Կաթո-
ղիկ եկեղեցոյ օրինաց՝ ամեն տեղ վա-
նականք զերծ են թեմական Եպիսկոպոս-
ի իշխանութիւնէն, բայց այս պատճառ
մ'եղած է երբեք որ չկարենան համար
բարձրագոյն իշխանութեանց։ Ս. Քահա-
նայապետին հնազանդութեամբ ամեն ինչ
ի կարգի է, ասոր հակառակ ամեն օրգոլե-

րի անբարեկրի է ինձ, ինչպէս նաեւ ա-
մեն ջերմեւանդ և հոգովմասէր Կաթո-
ղիկներու։ Հ. Կիպէրի և Հ. Բեռոյի մը
վրայ ի՞նչ իշխանութիւն ունէր Բարդի-
արքայականութեան կամ Գաղղիայ Նախագա-
նը (Լիւնի արքեպիսկոպոս), և սակայն
առաջինը կրցաւ լինել Կաթողիկոս-արքե-
պիսկոպոս Բարդի, և երկրորդը Կաթո-
նայ-Եպիսկոպոս Օղէմի։ Նոյնն ըսէք նաեւ
Անգլիայ, Գերմանիայ, Սպանիայ, Էջն,
կրօնաւորաց համար, որք ուղղակի կա-
խում չունին թեմական Եպիսկոպոսներէ
կամ պատրիարքներէ, և սակայն կրնան
ընդունել ամեն պաշտօն ի փառս Աստու-
ծոյ, յօգուտ Ս. Եկեղեցոյ և ի պայծա-
ռութիւն իրենց Ազգին։

Թիւեցէք նաեւ որ անոնց Բնահարա-
կան Մեծաւորները կրնան լինել օտարազ-
գի, միջնորդ մեր Միաբանութիւնք ա-
մենքն ալ Հայազգի Աբրահայրեր միայն
ունին։ Հետեւաբար ո՛չ յանուն Հայու-
թեան և ո՛չ յանուն Կաթողիկոսութեան
ո՛րք իրական դժուարութիւն չկայ, երե-
ւակայականներն ալ կը յուսում թէ քա-
ջութիւնը պիտի ունենանք զոնեւ ազ-
գասիրութեան և կրօնասիրութեան սեղա-
նին վրայ։ Կզերն արդէն պէտք է առա-
ջինն լինի ամենաւերջ խնդրելու՝ յանուն
ամենաբարձր սկզբանի՝ որ երբեք ո՛ր և է
երկրի մէջ, ո՛ր և է ազգի քով, ո՛ր և է նախ-
րապետութեան առջեւ նախապաշարմունք
և անհաճոյ սալորոտութիւնք չգտն իրենց
անգոյթ վեղոյնն ենթարկել արժանիքն
ու կարողութիւնն, գիտութիւնն և սրբու-
թիւնն։

Եւ հուսկ ուրեմն պէտք է խորհիւնք
ամենքս ալ — աշխարհականք և եկեղե-
ցականք — թէ Քրիստոնէութեան մէջ
պատճեններ իրաւունքներ չեն, եւ իրա-
ւունքներ չեն սեղործ, այլ ՊԱՐՏՔԵՐ են,
ՈՒ ՊԱՐՏՔԵՐ են ՊԱՍՏԱՆԱՆՍՈՒՄՈՒՄ
ԹԻՆՆԵՐԻՆ ԿՍՏԵՂԾԵՆ ՄԻՇՏ։ Անոնք
որ իրաւունք բարձր կը յեղեղեն, հետի են
ըստ իս խնդիրն իւր ճշմարտ և գերբնա-
կան բարձրութեան մէջ նկատելէ, կրօնա-
ւոր մը որ իւր վանքին խաղաղիկ անդու-
րութիւնն և հեղափոխ ու խնդրելու մեղու-
թիւնը կը թողու՝ իւր ուսերը մատուցա-
նելու համար անձնուրացաբար ծանր ու
դժուարակիր բեռի մը՝ փոխանակ խնդա-
նաց՝ արժանի է որ լսէ մեր ամենուս կող-
մանէ — Ազգին ու Եկեղեցոյ կողմանէ —
ջերմագին զնորոգելու ենք»։

Ահա իմ խոնարհ կարծիքս։
ՀԵՐՄԱՆ ԳԼԱՎԵՐ
26 Մարտ 1909 (ն. ա.)

ՈՒՄՈՒՐԸ ՆԱՅԻԱ

Լէվանթ Հէրալտ զապէթաբը, նախիա
նազըրը Նորատունկեան Գաբրիէլ էֆ. յի,
կէրէք Նաֆիա վէ Թիմարէթ նէզարէ-
թինի վէ կէրէք սոն վազըթլարտա ու-
ֆուզը բոլթիթլէյնի զարարթան պաւլուր-
լարըն հասըլ իթթիթլէրի միւշքիթլար սէ-
պէպիլէ, իտարէսի բէք զօլայ օլմայան իա-
նէթ մայիրանէ վէ միւսթիթլարն իտարէ
թիթլի օլմայանտան տօլայը հազգըլայ մէտ
ու սէնա իթթիթլէրն սոնրա, մէմլէքէթին
մատուրիթլի վէ մէնապիլ սէրմէթի թա-

պիթլէսինսէ իշլէտիլմէսինի էլզէմ վէ էնէմ
աստ իշլէտիլի ումուրը նաֆիա հազգըն-
աս նազըրը միւշարիթլէյնի ստարազաւ բա-
շայա թագսիմ իշլէմիլ օլաւըլ պիլ մուխ-
թիթլէն պահալ, աիւսթի, «Իշլէթ, մաթ-
պուրթ թագիթէ շալլմագտան շօք զի-
նատէ ֆայտէլի պիլ ինքզինթի, էլվէթ,
մատուրթլէրն սոն, վէ Թիւրքիայա դա-
տիմ ժամուրթլէթինի վէրէնէք ումուրը նա-
ֆիա իլէ թօրազըն հասըլթլէրն արթըր-
մոգ իշլի եօլլար վէ նէզըլէր վաւրթաւըլա
մախտպէթ թարիթլէրի թէնսիլիթ մէք վէ
էնլի ետիստ տար չըմէնագէթլէր ինչաւըլ-
ա մէմալիթի էնէպիլէյն տօղրու թիթարէթ
գաթուրլարը ալմագ, էնլի իմանլար իհ-
տաս իշլէմէք վէ զաթիլէն մէվմուտ օլան
լարը պէթլէթ մէք ետիստ իսլաւ իթմէք
լազըլ մար։

Նորատունկեան էֆ. յին պէնանրա
կէօրէ, հիւքիւմէթին էն գիտատէ իսթի-
ֆատէ իտէնէլի մաշլէլէր՝ վարտար վէ
վալանա վաւրթլէրի, Սիւսթ, Այտու, Ատա-
նա, Գոնիա օլալարը վէ ձէզիթլէթ իւլ
նէշրէյն տիր։ Էն միւսթաճէլ իմարթլէրն վէ
էն էլզէմ եօլլարըն ինչաւըլ իշլին, էն շօք
սէքիլ սէնէ քաֆի տիր։ Երկրպէսիլ պու-
րնալթ, պիւտսէտէ հասըլ իտիլէնէք
թախսիաթա պաղըլ օլուպ, պահըր իթ-
տիլիթլէր լախատա հազգըլա ունիլիթի
կիպի, եօլլար, չըմէնագէթլէր, գաւալար
վէ ստիլէ իլէ նազըլիթալ վաւրթլարըն
թէնէթլէր վէ սուլարըն ճէրէնանըլա արա-
գիտէն իսթիֆատէ իտիլմէսի բոլորմունը
վիճաւէ կէթիթլէք իւզըլ, մէմլէքէթլէ
իպթիլալարը նէ գաստար ֆիւտաքարըլա
գաթլանըլա, սոնրա օ ինչաւթտան պօլ
պօլ միւսթլէթի օլմանագ տըր։

Թիւրքիա թօրազընտա զոնէթ միւ-
քէմէլ վարիտաթ մէնապիլի, հանի քիւլ-
լիլէթլի մատէնլէր, իշլէթլէրիլի օլման-
լար, էսկի զէմանլարտա աիւսիսանըն ան-
պարը տարալ մէսէլի հիւքիլէն կիլմիլ օ-
լարալ միւսթիթլ օլալարը մէվմուտ տըր,
վէ էնլէր միւրատ իտիլի իս, պու կիւն
տէ այնի անպար օլապիլիլ։ Էսալը դա-
նալար թէնսիլի, սուլար ճէրէնանը վէ
պաթապըլարըն գուրուտուլմալըլա կէլ-
միշտէթի միւսթիթլի կէնիթլէր իսթիսալ
օլուտուր իս, մաշլիլ սարֆիթաթլ իլէ ին-
րաճաթ իշլին էրզալ վէ հուպուպաթ ֆէվ-
գէլատէ արթար. կէրէք տախիլի մէմլէ-
քէթլէր վէ կէրէք իտիլմէսի սանալիլ ֆայ-
տէլի օլապիլէնէք իսմ մամուլալ չօլալըլ,
վէ այնի վազըթլատա պէթլէք վէ քիւլէնէք
հայվանաթլին, պէլիլիլէր տէ տախիլ օլա-
րալ կէթիլալիլմէսի իլէրի կէթիլալիլէր։
Մէմլէքէթլին վարիտաթ մէնապալարը թէ-

րազըլ իթմէթլէ, պուրն էն զիտատէ սա-
տէթ պալալ նէթիլէրիլէրի պիլի օլմագ
իւզըլ, միւսթլէթի սէնալթլար ինտաս
օլուտուր, վէ օ սայլտէ չիմտիլէ գաստար
խարիստէն կէլլին վէ պիլի, հոգթի իթթի-
տա նազարըլա էնէպիլիլ իսարաճիլալա
զըլան մահուալթ կէրիլ, ֆազլալարա
կէրիլ մահուալթ կէլէր, հէր թարաֆտան
հազմուր կիպի իսթիսալաթ թալէպլէրի
վազը օլուր, Զաթլէն չիմտիլ տէլին նա-
զըրը միւշարիլէյն օ եօլալ բէք շօք միւ-
րաճաթլար վուզու պուլլըլ տըր։ Նո-
րատունկեան էֆ.՝ մէմլէքէթին մէնաֆիթ
ումուրիլէսիլէ իսթիսալ ոտիլալէրիլին
մէնապալարըն իսթիլալա իթթիլմէք վէ

Ստորագրամ բաշտւ — (Իսմայիլ Քէմալէն) Մէհէթէի բարձէն թողեալ պրագստն հիւրքիմէթ թարաֆըրտան էն պիրիմի թ շէպկուտ սիւրահ սարըլմագտա տը Մէհէթէն անալիֆ, սիզին շիսսիեթը հաս յէլեքարանէնդէ գապիւն տէ իշմիրաք պէրապէր, ասքէրիմիզին, գուլշէթ իմիզ հատտը մաթլուպտէ օլմաուսը, պիզ պէսյէ պիր բիթմագլը գապուէ մէնպալ իթմի տիր :

311